

emberi megnyilvánulás, a szerelem. Finoman szövődik az eseményekkel, majdnem bocsánatkérően bújik meg a sorok között. Jelen esetben a párkapcsolat olyan ritka fajtájával találkozunk, amely mentes minden vad tombolástól, erotikától, ez az érzelmi tisztaság már fájó, vergődő, de irigylésre méltó felemelő.

Mihailo Lalić polihisztor, bámulni való otthonossággal mozog a filo-

zófia, a pszichoanalízis, a galaktika, az etnográfia, az etnológia, a latin nyelv, sőt a zene világában is.

A fordítás komoly, alapos tudást és átlényegülést követel. Dudás Kálmán, a neves költő és műfordító — ez évi Julije Benešić-díjas — találkozására a művel nemes ötvözet, az eredetiség magas értékű visszaadása, tolmácsolása.

BARANOVSKY Edit

ISMÉT KÖZÖTTÜNK

JOSIP KLARSKI: *Večnost trenutaka.*

Radnički univerzitet „Veljko Vlahović” — Opštinski odbor Saveza udruženja boraca narodnooslobodilačkog rata, Subotica, 1978.

A könyv szerelmesei közül sokan tudják, hogy Josip Klarski, az idősebb korosztályba tartozó szabadkai író, vajdasági síkságunk irodalmában egyike a legsajátosabb jelenségeknek. Született prózaíró, mives elbeszélője e vidéknek és kornak, amely nem bővelkedik éppen epikai szellemekben. Magában hordozza a klasszikusat és az újszerűt is, tehát mindazt, ami minden idők igazi elbeszélőjévé teszi: elragadtatást és éberséget, álomszerűt és valóságot, fikciót és dokumentumszerűt, egyediséget és tárgyilagosságot, az „eltolódott” és a „valós” szemléletet egyidejűleg. Don Quijote és Sancho Pansa egy személyben. Filozófiai kifejezéssel élve: dialektikus. Egyszerű emberi szóval: humanista.

Műveinek minden eddigi kritikusa megegyezik abban, hogy rendkívüli irodalmi jelenség, amely jellegzetességeiről ismerhető fel. Mind felfelé íveléséről, mind zuhanásáról. A *Tajni život odbornika* (A képviselő-testületi tag titkos élete) című regényén kívül megjelent tíz elbeszélése is, amelyek a vajdasági irodalom legjobb alkotásai közé tar-

toznak. Ehhez mindenképpen hozzá kell tennünk, hogy könyve az olvasók körében rendkívüli fogadtatásban részesült, amit az eladott könyvek példányszáma is igazol.

Legújabb kötete, a *Večnost trenutaka* (A pillanat örökkévalósága), a *Pokojnikov brai* (Az elhunyt testvére) és a *Hronika pakla* (A pokol krónikája) című kötetiben megjelent elbeszélésekből ad válogatást, amelyhez hozzáadott még egyet (e könyvben a leghosszabbat), az *U krugu sugbine* (A sors vonzásában) címűt. Megtalálhatók tehát benne a már jól ismert, antológiai értékű munkák, amelyekhez most az új alkotás is csatlakozik. Kiemelkedik közülük a Martin Vidakról — erről a vajdasági Nikoletina Bursacról — szóló sorozat elbűvölő, olvasmányos, nagyszerű humoros részleteivel, jól eltalált jellemeivel.

A könyvet Szilágyi Gábor szabadkai festőművész realista rajzai illusztrálják, és Boško Krstić tájékoztató, ajánló és olvasásra ösztönző előszava egészíti ki, amelyben Josip Klarski prózájának alapelemeit

elemzi, ezáltal közelebb hozva az olvasóhoz az író világát.

A szabadkai kiadói tevékenység szükös anyagi helyzetében fel kell hívni a figyelmet a Veljko Vlahović Munkásegyletem és a harcosszövet-

ség szabadkai községi bizottságának dicséretes vállalkozására, hogy kiadói programukba egy szépirodalmi művet is beiktattak. Tegyük hozzá, jó lenne, ha ez a gyakorlat a jövőben is folytatódna.

Petar VUKOV

(Fordította: SZILAGYI Valéria)

EGY FOLYAMAT TANÚSÁGTÉTELE

HATVANI DANIEL: *Füst száll föl felé.*

Forrás Könyvek, Kecskemét, 1978.

Bács-Kiskun megye itt van a szomszédban. S ha országhatár húzódik is a két vidék között, a hasonlóságot alig tudta megszüntetni valami. Ha csak nem a fejlődés másféle útja és üteme, amely persze egyazon cél felé tart. Eghajlat, gondolkodásmód, mentalitás és életforma tekintetében viszont ugyanaz a világ. Még a termelési kultúra hasonlósága is ezt bizonyítja.

A fejlődés, a nagy társadalmi átalakulás azonban mintha odaát mélyebb és kötöttebb rétegeket mozgatót volna meg, s a vajúdasban is több lett volna a visszafogó, ellenálló erő, mint minálunk. A nagybirtok és a nincstelen parasztság állapotából ocsúdó ország, egy veszített háborúval, másféle gondokkal találta magát szemben, mint Jugoszlávia, amelynek egy részében, Szerbiában a zadrugákkal másfél évszázaddal előbb alakult ki a közös termelés gyakorlata. Az átmenetben nem volt annyi zökkenő, legalább ami a társadalmi átalakulást illeti, mint északi szomszédainknál, ahol a fölülről jött, s keményebb beavatkozás, a közös gazdálkodás formája váltott ki helyell-közzel ellenállást. Nem mindig nyílt konfliktusokban összeütközve, sőt legtöbbször áttételesen, a demoralizáltság önpusztító folyamatában, sokszor vagyoni és erkölcsi zűllésben, a családi élet felbomlásában és az alkoholizmus terjedésével éreztetve tehetetlenséget és reménytelenséget. A régi és az új drámai helyseréjét.

Hatvani Dániel könyve ennek a drámának tanúságtétele.

A magyar irodalomban a szociográfia egészen sajátos műfaj lett. A harmincas évek falukutatóinak köny-

vei után már a beteljesülés, az Igét Földje felé vivő útról szóló izgalmas beszámoló sorozata. Már nem riport és még nem novella, de valóságfeltáró jellegével is inkább a szépprózához kötődik.

A *Füst száll föl felé* kicsit áldozati füst is, mivel az emberibb jövőt köszönti a jóremény. Ennek a jövőnek is megvannak ma már az elképzelhető körvonalai a jólétet sorjázó jelekkel, ami azonban a legszébb Hatvani Dániel könyvében mégis, az a rokonszenves magatartás, ahogyan el is siratja a maradiságából kiemelkedő falut. „Jómagam hajlamos vagyok arra — írja —, hogy az elmúlásnak ne csak az etnográfiai érvénye miatt szorongjak. Mert a faluval eltűnik a falusi nép is, szerszáma, népdala máris a múzeumok kincse. Még ma sem látni, mi váltja fel a felbomló közösségeket. Annál riasztóbbak a sorvadás, az elnémulás jelei — újabb és újabb nemzedékek kérnek bebecsátást a lakónegyedek távfűtéses, hideg-meleg folyóvízes beton-kazamatáinak édenébe.”

Eközben az se vigasztaló, hogy ez az átalakulás nem Bács-Kiskun megyei jellegzetesség. A technikai civilizáció mindenütt felveti az elidegenedés félelmetes kérdéseit. Már nincsenek is világnézeti vagy társadalmi határvonalak. A fogyasztói társadalom mindenütt egyforma.

Ez az aggodalom, a veszendő értékek, s a tűnő világ elsiratása teszi hitelessé Hatvani Dániel kordokumentumnak is beillő helyzetrajzait és az igazmondás őszintesége ragyogtatja fel könyvében a bizakodás és remény sugarait.

HERCEG JÁNOS